

Особливості реалізації компетентнісного підходу в роботі над засвоєнням мовленнєвих жанрів учнями ліцею

В. І. Новосьолова, канд. пед. наук

Тези присвячені проблемі реалізації системи роботи над засвоєнням мовленнєвих жанрів засобами компетентнісно орієнтованих підручників української мови для 10 класу (автори Н. Голуб, В. Новосьолова), 11 класу (автори Н. Голуб, О. Горошкіна, В. Новосьолова). Підручники покликані формувати здатність учнів пізнавати життєві реалії, виробляти вміння спрямовувати спілкування в бік налагодження міжособистісних стосунків і запобігання конфліктних ситуацій, вправно й доцільно висловлювати привітання, співчуття, пропозицію, згоду/незгоду, застереження.

Компетентнісно орієнтований освітній процес передбачає формування здатності в учнів ліцею пізнавати життєві реалії, у яких здобуті знання мають значення, аналіз їх, вироблення навичок працювати в команді й знаходити спосіб вирішення конкретних завдань у різних життєвих ситуаціях.

Для оволодіння вміннями спрямовувати спілкування в бік налагодження міжособистісних стосунків і запобігання конфліктних ситуацій, вправно й доцільно висловлювати привітання, співчуття, пропозицію, згоду/незгоду, застереження тощо розроблено систему роботи над засвоєнням мовленнєвих жанрів учнями ліцею й реалізовано в чинних підручниках української мови для 10 класу (автори Н. Голуб, В. Новосьолова) і 11 класу (автори Н. Голуб, О. Горошкіна, В. Новосьолова).

Актуалізація мовленнєвих *інформаційних* (представлення, пояснення, інструкція, повідомлення), *діалогічних* (бесіда, телефонна розмова, листування), *оцінювальних* (похвала, осуд, рецензія, характеристика), *етикетних* (привітання, вибачення, відмова) жанрів у комунікативній взаємодії старшокласників сприятиме тому, аби їхнє мовлення було змістовним, цікавим, прогнозованим. Практичне впровадження мовленнєвих жанрів відбувається за допомогою текстів, ситуаційних вправ, методично доцільної системи завдань і запитань, які спрямовані на досягнення передбачених навчальною програмою кінцевих результатів. Створено умови для засвоєння мовленнєвих жанрів за рахунок уміщення в підручниках пояснень, пам'яток, алгоритмів й зразків виконання завдань.

Порівняльний аналіз здобутих результатів проведеного моніторингу умінь, навичок, ставлень і поведінкових норм здобувачів освіти засвідчує відчутну перевагу пропонованої системи вправ і завдань. Зокрема значно помітне зростання кількості учнів 10 класу із достатнім (25%) і високим (17%) рівнем сформованих умінь використовувати засвоєні мовленнєві жанри у різних життєвих ситуаціях, порівняно з контрольними класами. Здобуті дані підтверджують ефективність розробленої системи роботи. Аналіз зрізових робіт виявив основні труднощі учнів контрольних класів (продукування ними власних висловлень відповідно до комунікативного наміру й ситуації

спілкування). З'ясовано, що однією із причин такого стану є відірваність освітнього процесу від реального мовного середовища, низький показник мотиваційного компонента організації освітньої діяльності учнів, неусвідомлення учнями ролі й значення виучуваних на уроках понять у повсякденному житті.

Отже, упровадження мовленнєвих жанрів у шкільну практику учнів ліцею є дієвим механізмом реалізації компетентнісного підходу, перетворення здобутих знань умінь в ефективне володіння ними відповідно до комунікативного наміру й відповідної ситуації спілкування, способом вирішення конкретних завдань.

Ключові слова: компетентнісний підхід, підручник, українська мова, мовленнєві жанри.